

UDC 159.947.5:37.015.3:378.22
DOI 10.35433/pedagogy.3(114).2023.118-137

THE MOTIVATION COMPONENT OF READINESS FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES IN THE APPLICANTS FOR HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION

O. A. Miroshnychenko*, O. V. Voznyuk**

The motivation component of readiness for professional activities in the applicants for higher pedagogical education is investigated. The relevance of the research stems from the fact that in the process of a teacher's professional activity, his/her motivation becomes an essential aspect of the specified activity. Therefore, one of the key problems of psychological and pedagogical science is connected with the study of the motivational sphere of the participants in the educational process as a leading factor in the effectiveness of educational activities. This, in turn, involves the study of realized motives involved in the formation of a personality, being a unique and free entity capable of self-determination as an important component of readiness for a certain activity. Readiness for pedagogical activity is understood as an integral formation of the personality, which consists in a focusing on pedagogical activity, arising on the basis of a positive attitude towards such activity and being conditioned by personality needs and sustainable motives, by awareness of the social significance of work, as well as by presence of professionally important and socially significant qualities, that ensure proper performance of professional duties. It was found that the motivation for the teacher's professional activity reveals a complex structure and hierarchy, and the teacher's activity is prompted by several motives forming a motivational complex that makes up a system or hierarchy of motives. In order to study the motives of future professional activity in the students of pedagogical specialties, a study of student motivation for obtaining higher education at Zhytomyr Ivan Franko State University in 2021-2022 was conducted. It was determined that the motives that occupy the leading place in the professional activity of a future teacher are being constantly actualized, act and exert a significant motivational influence on human activity; these are real motives. Some other motives, located at the bottom of the hierarchy of motives, have little influence on human activity and are often not detected at all; these are potential motives that can be actualized under certain circumstances.

Keywords: *system and hierarchy of motives, readiness for professional activity, personality as a self-determined entity, internal motivation, creative activity.*

* Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Docent
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
perspektiva-z@ukr.net
ORCID: 0000-0002-5712-3752

** Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
alexvoz@ukr.net
ORCID: 0000-0002-4458-2386

МОТИВАЦІЙНА СКЛАДОВА ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

О. А. Мірошниченко, О. В. Вознюк

Досліджується мотиваційна складова готовності до професійної діяльності у здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей. Актуальність дослідження випливає із факту, що у процесі професійної діяльності вчителя його мотивація постає суттєвим аспектом зазначеної діяльності. Тому одна з наріжних проблем психолого-педагогічної науки пов'язана з дослідженням мотиваційної сфери учасників освітнього процесу як провідного чинника ефективності навчальної діяльності. Це, у свою чергу, передбачає вивчення усвідомлюваних мотивів, що беруть участь у формуванні особистості, яка постає унікальною і вільною сутністю, здатною до самодетермінації як важливого складника готовності до певної діяльності. Готовність до педагогічної діяльності розуміється як інтегральне новоутворення особистості, що полягає у спрямованості на педагогічну діяльність, що виникає на основі позитивного ставлення до такої діяльності, обумовлюється особистісними потребами та стійкими мотивами, усвідомленням суспільної значущості праці, а також наявністю професійно важливих і соціально-значущих якостей, що забезпечують належне виконання професійних обов'язків. З'ясовано, що мотивація щодо професійної діяльності педагога виявляє складну структуру та ієрархію, а до діяльності педагога спонукують декілька мотивів, що утворюють мотиваційний комплекс, який складає систему, або ієрархію мотивів. З метою вивчення мотивів майбутньої професійної діяльності у студентів педагогічних спеціальностей, було проведено дослідження мотивації студентства щодо отримання вищої освіти у Житомирському державному університеті імені Івана Франка у 2021-2022 рр. Визначено, що мотиви, яким належить провідне місце у професійній діяльності майбутнього педагога, постійно актуалізуються, діють і чинять істотний мотиваційний вплив на діяльність людини; це реальні мотиви. Деякі інші мотиви, локалізовані знизу ієрархії мотивів, чинять незначний вплив на активність людини й часто загалом не виявляються; це потенційні мотиви, які можуть актуалізуватися за певних обставин.

Ключові слова: система та ієрархія мотивів, готовність до професійної діяльності, особистість як самодетермінована сутність, внутрішня мотивація, творча активність.

Introduction of the issue. An important aspect of the teacher's professional activity is the motivation of the mentioned process, which is implemented as a certain motivational complex (system or hierarchy of motives). Under such conditions, one of the key problems of psychological and pedagogical science lies in studying the motivational sphere of the participants in the educational process as a leading factor in the effectiveness of educational activities, which involves the study of conscious motives taking place in the formation of a personality being a unique and free entity capable of self-determination as an important component of readiness to a certain activity.

Current state of the issue. In modern scientific literature, the readiness is associated with activity in general and professional activity in particular. Scientists distinguish three stages of scientific research on the problem of readiness for any activity. At the first stage,

Постановка проблеми. Важливим аспектом професійної діяльності вчителя постає мотивація зазначеного процесу, що реалізується як певний мотиваційний комплекс (система, або ієрархія мотивів). За таких умов однією з наріжних проблем психолого-педагогічної науки постає дослідження мотиваційної сфери учасників освітнього процесу як провідного чинника ефективності навчальної діяльності, що передбачає дослідження усвідомлюваних мотивів, що беруть участь у формуванні особистості – унікальної і вільної сутності, здатної до самодетермінації як важливого складника готовності до певної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі готовність пов'язується з діяльністю взагалі і професійною діяльністю зокрема. Науковці виокремлюють три етапи наукового дослідження проблеми готовності до

the readiness is investigated in connection with penetration into the nature of human mental processes. On the second, the readiness is defined as a certain phenomenon of stability and adequacy of person's response to external and internal influences, which is determined by an intensive study of neurophysiological mechanisms, regulation, and self-regulation of human behaviour. The third stage is related to research in the field of activity theory [2].

Psychological readiness in various spheres of professional activity as a subject of scientific research is considered in many works of modern Ukrainian science. Thus, the consideration of issues of readiness for pedagogical activity includes the works of such authors as O. Bulgakova, P. Gornostay, R. Kalamage, O. Kokun, O. Matlasevich, G. Pyrog, V. Rybalka, O. Chebykin, and L. Kovaleva and others. [3; 5; 7; 10; 14; 16].

According to R. Kalamage, the formation of long-term motivational readiness for professional activity is largely influenced by the components of the personality's I-concept. The author, along with those traditionally differentiated structural and functional components of the I-concept (cognitive, emotional-evaluative, behavioural components), also examines the apperceptive component, which contains the reference image of a professional, the intention for professional self-improvement and self-realization. It ensures the internalization of professional activity in the contexts of the system of personality's values and meanings in the process of its professional becoming [7].

According to O. Kokun, the decisive role in the peculiarities of professional becoming is played by the individual typological features of the personality, first of all, characterological properties [11]. They affect both a person's choice of a profession and the ability to achieve "acme peaks" in the realization of professional potential.

O. Chebykin, L. Kovaleva have singled out the following personality and volitional qualities of a specialist (in the field of education) in the structure of readiness: determination, willpower, purposefulness,

будь-якої діяльності. На першому етапі готовність досліджують у зв'язку з проникненням у природу психічних процесів людини. На другому – готовність визначають як певний феномен стійкості та адекватності реагування людини на зовнішні і внутрішні впливи, що зумовлено інтенсивним дослідженням нейрофізіологічних механізмів, регуляції і саморегуляції поведінки людини. Третій етап пов'язаний з дослідженнями в галузі теорії діяльності [2].

Психологічна готовність в різних сферах професійної діяльності як предмет наукового дослідження розглядається у багатьох працях сучасної української науки. Так, до розгляду питань готовності до педагогічної діяльності відносяться роботи таких авторів, як О. Булгакова, П. Горностай, Р. Каламаж, О. Кокун, О. Матласевич, Г. Пирог, В. Рибалка, О. Чебикін і Л. Ковальова та ін. [3; 5; 7; 10; 14; 16].

На думку Р. Каламаж, на формування довготривалої мотиваційної готовності до професійної діяльності великою мірою впливають складові компоненти Я-концепції особистості. Автор, поряд із тими структурно-функціональними складовими Я-концепції, що виділяються традиційно (когнітивний, емоційно-оціночний, поведінковий компоненти), досліджує також апперцептивний компонент, що містить еталонний образ професіонала, інтенцію до професійного самовдосконалення та самореалізації. Він забезпечує інтеріоризацію професійної діяльності у контексті системи значень та смислів особистості у процесі її реалізації у професійному плані [7].

За думкою О. Кокуна, вирішальну роль в особливостях професійного становлення відіграють індивідуально-типологічні особливості особистості, у першу чергу, характерологічні властивості [11]. Вони впливають як на вибір людиною професії, так і на можливості досягнення "акме-вершин" у реалізації професійного потенціалу.

О. Чебикін, Л. Ковальова виділяють такі особистісно-вольові якості фахівця (в освітянській сфері) у структурі

presence of a sense of humour, emotionality, truthfulness, sexuality, optimism, intuition in decision-making, hard work. The authors have proposed an interpretation of the concept of psychological readiness for activity as an integrative formation, consisting of three mutually determined and interdependent substructures:

1) functional, which includes the following components: motivational (motives for choosing a profession and specialty, orientation on its values); cognitive (knowledge of special disciplines); operational (availability of the abilities and skills necessary for solving professional tasks, modelling one's activity);

2) emotional (adjustment to the performance of professional tasks, self-confidence as a specialist, state of satisfaction with the profession);

3) personality, which includes professionally important and socially significant personality qualities, such as volitional, moral, character qualities, etc.

P. Gornostay has identified 4 substructures of psychological readiness for activity: professional orientation; personality's professional self-awareness; professional knowledge, skills and abilities; professionally important personality qualities [5].

Thus, today there are several approaches to the interpretation of readiness for professional activity:

- functional readiness, according to which the readiness is considered a personality's mental state, which determines the potential activation of mental functions during future professional activity;

- personality readiness, where readiness is a holistic personality formation that integrates a set of internal subjective factors of a separate activity and is studied mainly in the context of professional preparation for it;

- personality and activity readiness, within which the latter is defined as a manifestation of all personality's aspects, which provide the opportunity to effectively perform professional functions;

готовності: рішучість, сила волі, цілеспрямованість, наявність почуття гумору, емоційність, правдивість, сексуальність, оптимізм, інтуїція у прийнятті рішень, працьовитість. Автори запропонували тлумачення поняття психологічної готовності до діяльності як інтегративне утворення, яке складається з трьох взаємозумовлених і взаємозалежних підструктур:

1) функціональна, до якої входять наступні компоненти: мотиваційний (мотиви вибору професії і спеціальності, орієнтація на її цінності); когнітивний (знання спеціальних дисциплін); операційний (наявність вмінь і навичок, необхідних для вирішення професійних завдань, модулювання своєї діяльності);

2) емоційна (налаштування на виконання професійних завдань, впевненість у собі як у фахівці, стан задоволеності професією);

3) особистісна, що включає професійно важливі та соціально значущі якості особистості, такі, як: вольові, моральні, якості характеру та ін.

П. Горностай виділив 4 підструктури психологічної готовності до діяльності: професійну спрямованість; професійну самосвідомість особистості; професійні знання, навички і вміння; професійно важливі особистісні якості [5].

Таким чином, на сьогодні склалося кілька підходів щодо трактування готовності до професійної діяльності:

- функціональний, за яким готовність уважають психічним станом особистості, що визначає потенційну активізацію психічних функцій під час майбутньої професійної діяльності;

- особистісний, де готовність виступає цілісним особистісним утворенням, що інтегрує сукупність внутрішніх суб'єктивних чинників окремої діяльності та досліджується переважно в контексті професійної підготовки до неї;

- особистісно-діяльнісний, у межах якого готовність окреслюється як прояв усіх граней особистості, які забезпечують можливість ефективно виконувати професійні функції;

– result-active readiness, which defines the readiness as a result of the professional training process;

– acmeological readiness, according to which the concept of readiness for activity is interpreted as being based on a person's self-perception of the activity and his/her place in it. In various definitions, this concept is interpreted as reflection, which can have different degrees – including the highest level of over-reflection, when the necessary condition for the formation of readiness for professional activity is considered to be awareness of the need for purposeful self-formation, as well as the awareness of the personality the social significance of the activity being carried out.

As we can see, the phenomenon of psychological readiness appears to be an essential resource for the study of educational processes, including the processes of professional training of future specialists.

The aim of the research. Under such conditions, the purpose of the article is to study the motivation component of readiness for professional activities in the applicants for higher pedagogical education.

Research methods. A number of methods were used to solve the research tasks: theoretical (analysis and synthesis, systematization, generalization of psychological and pedagogical literature); empirical (questionnaires, pedagogical experiment; statistical methods for mathematical generalization of experimental research results).

Results and discussion. The readiness for activity includes assessing one's capabilities in relation to future difficulties, self-confidence and one's preparedness, purposefulness, independence in decision-making, self-control, the ability to manage one's emotions, etc. O. Sannikov, speaking about information system operators who work in extreme conditions, also defines the leading role of personality's independence and social experience among the components of the decision-making system in complex situations [22]. This is also confirmed by our data [12; 13].

– результативно-діяльнісний, що визначає готовність як результат процесу професійної підготовки;

– акмеологічний, згідно з яким поняття готовності до діяльності тлумачиться, виходячи із самосприйняття людиною діяльності та свого місця в ній. У різних визначеннях це поняття трактується як рефлексія, що може мати різний ступінь – включно до найвищого рівня надрефлексії, коли необхідною умовою формування готовності до професійної діяльності вважається усвідомлення необхідності цілеспрямованого самоформування, усвідомлення особистісної суспільної значущості здійснюваної діяльності.

Як бачимо, феномен психологічної готовності постає суттєвим ресурсом вивчення освітніх процесів, у тому числі процесів професійної підготовки майбутніх спеціалістів.

Мета дослідження. За таких умов, метою статті є вивчення мотиваційної складової готовності до професійної діяльності у здобувачів вищої освіти педагогічних спеціальностей.

Методи дослідження. Для вирішення завдань дослідження використано низку методів: теоретичні – аналіз і синтез, систематизація, узагальнення психолого-педагогічної літератури; емпіричні – анкетування, педагогічний експеримент; статистичні методи для математичного узагальнення результатів експериментального дослідження.

Виклад основного матеріалу. Готовність до діяльності включає оцінювання своїх можливостей у співвідношенні з майбутніми труднощами, упевненість в собі та своїй підготовленості, цілеспрямованість, самостійність при прийнятті рішення, самовладання, вміння керувати своїми емоціями та ін. О. Sannikov, говорячи про операторів інформаційних систем, які працюють в екстремальних умовах, також визначає провідну роль самостійності та соціального досвіду особистості серед компонентів системи прийняття в складних ситуаціях [22]. Це ж підтверджують і наші дані [12; 13].

Ми визначаємо готовність до педагогічної діяльності як *інтегральне*

We define readiness for pedagogical activity as *an integral formation of the personality, which consists in a focus on pedagogical activity, arises on the basis of a positive attitude towards such activity, is determined by personality needs and sustainable motives, awareness of the social significance of work, as well as the presence of professionally important and socially significant qualities, which ensure proper performance of professional duties.*

Based on our definition of psychological readiness for pedagogical activity, we outline

утворення особистості, що полягає у спрямованості на педагогічну діяльність, виникає на основі позитивного ставлення до такої діяльності, обумовлюється особистісними потребами та стійкими мотивами, усвідомленням суспільної значущості праці, а також наявністю професійно важливих і соціально-значущих якостей, що забезпечують належне виконання професійних обов'язків.

Виходячи з нашого визначення психологічної готовності до педагогічної діяльності ми окреслили її структуру (див. табл. 1).

Table 1

The structure of psychological readiness for pedagogical activity

Personality readiness	Functional readiness
Psychophysiological component - Type of nervous system - Temperament - Constitutional-typological qualities	Adaptive component - Adaptability - Stress resistance - Resistance to "emotional burnout"
Motivational component - Professional and resultative - Cognitive motivation - Social motivation - Basic (material) motivation	Intellectual component - Cognitive component - Creative component - Orientation component - Operational component - Evaluation component
Characterological component - Moral component - Emotional component - Volitional component - Character accentuations - Self-esteem of the personality	Social and psychological component Social and psychological component - Sociometric rating - Communicative component - Interpersonality interaction - Socially significant personality qualities

In our opinion, the psychological readiness consists of personality and functional readiness. We understand the personality readiness as having a psychophysiological component that depends on the type of nervous system, temperament and constitutional qualities of the personality; the motivational component, which, according to our research, is determined by the leading type of motivation (professional-resultative, cognitive, social, basic, or material); the characterological component, which includes such components as moral, emotional, volitional, character peculiarities (presented in accentuations), and self-esteem of the personality.

На нашу думку, психологічна готовність складається з особистої та функціональної готовності. До особистої готовності ми відносимо психофізіологічну складову, яка залежить від типу нервової системи, темпераменту та конституціонально-якостей особистості; мотиваційну складову, яка, згідно наших досліджень, визначається провідним видом мотивації (професіонально-результативний, пізнавальний, соціальний, базовий, або матеріальний); характерологічну складову, що вміщує такі компоненти, як моральний, емоційний, вольовий, особливості характеру, представлені в акцентуаціях та самооцінку особистості.

We understand the functional readiness as having an adaptation component, which plays a major role in the process of pedagogical activity in the modern realities of teachers' work in wartime conditions. The adaptive component includes such components as adaptability, stress resistance and resistance to "emotional burnout". Functional readiness, according to our structure, also includes an intellectual component represented by the following components: cognitive, creative, orientational, operational, and evaluative. Taking into account the peculiarities of the teacher's professional activity in the "person-person" system, the socio-psychological component plays an important role in the structure of pedagogical readiness. According to our research, it is determined in teachers by indicators of sociometric rating, the peculiarities of the communicative component, as well as interpersonal interaction and representation of socially significant personality qualities.

In more detail, we want to dwell on **the motivational component of personality readiness** for pedagogical activity, because it plays an important role in shaping the readiness of future teachers to perform professional activities – these are the needs, motives, aspirations, inclinations, ideals, beliefs, worldview of students of pedagogical professions. In our research, we analyse the types of motivation of the students of higher education, based on the theoretical developments of S. Zanyuk (2002), V. Klimchuk (2015), M. Rokeach; (1973), E. Fromm (2020), A. Maslow (1954), E. Dicit, R. Ryan (2000) [6; 9; 17; 18; 20; 21]. The term "motivation" is considered by the authors as an internal motivating reason for actions and conducts of a personality; and motivation in its turn is a system of interrelated motives of the activity that determine the line of behaviour.

It is clear that any human activity, in particular in educational sphere, is guided by a need, which is an internal motivation for human activity. In the psychological dictionary, the *need* is defined as the state of the organism, which expresses its dependence on the conditions of existence

До функціональної готовності ми відносимо адаптаційну складову, що відіграє велику роль в процесі педагогічної діяльності у сучасних реаліях роботи вчителів в умовах війни. Адаптаційна складова вміщує в себе такі компоненти, як адаптованість, стресостійкість і протистояння "емоційному вигоранню". Також до функціональної готовності, на нашою структурою, відноситься інтелектуальна складова, представлена такими компонентами: когнітивний, креативний, орієнтаційний, операційний, оцінювальний. Враховуючи особливості професійної діяльності вчителя в системі "людина-людина", визначну роль в структурі педагогічної готовності відіграє соціально-психологічна складова. Згідно наших досліджень, вона визначається у вчителів показниками соціометричного рейтингу, особливостями комунікативного компоненту, міжособистісної взаємодії та представленістю соціально-значущими якостями особистості.

Більш детально хочемо зупинитися **на мотиваційній складовій особистої готовності** до педагогічної діяльності, адже вона відіграє важливу роль у формуванні готовності майбутніх вчителів до виконання професійної діяльності – це потреби, мотиви, прагнення, схильності, ідеали, переконання, світогляд студентів педагогічних професій. У нашому дослідженні ми аналізуємо види мотивації здобувачів вищої освіти, засновані на теоретичних розробках С. Занюка (2002), В. Климчука (2015), М. Рокіча (1973), Е. Фромма (2020), А. Маслоу (1954), Е. Дісі, Р. Раян (2000) [6; 9; 17; 18; 20; 21]. Термін "мотивація" розглядається авторами як внутрішня спонукальна причина дій і вчинків особистості, а мотивація виступає як система взаємопов'язаних мотивів діяльності, що визначають лінію поведінки.

Зрозуміло, що будь-яка діяльність людини, зокрема в освітянській сфері, керується потребою, яка є внутрішнім спонуканням до діяльності людини. У

[15]. In our opinion, a need (which psychologically manifests itself as a motive) can be realized in a number of psychological variables: interests, aspirations, beliefs and attitudes. Thus, if the need is objectified and concretized, it becomes a motive for activity and prompts a person to actively move towards the goal – a realized, planned result of activity, which is perceived as a model of the future product of activity. So, if a teacher truly wants to become a role model for a child, he/she is guided, quite consciously, by socially significant motives. In order to set a goal, a suitable motive is necessary: self-affirmation, self-realization, material incentives, interest in the content of the activity, knowledge, acceptance in society, etc. Motivation acts as a set of motivating factors that determine the teacher's activity.

S. Zanyuk (2002) singles out the following types of motives: the motive of self-affirmation (the desire to establish oneself in society), the motive of identification with another person (the desire to be similar to another person), the motive of power (the desire to influence people, to occupy a leadership position), procedural-content motives (cognitive, game, aesthetic ones), achievement motive (the desire to achieve high results and mastery in activities). Separately, the author singles out the prosocial motives being socially significant motives: awareness of the social significance of the activity, the desire to belong to the group and the desire to benefit the latter, a sense of duty before the group [6: 26-27]. Such motives, in the scientist's opinion, constitute the overall motivation of professional activity and lead to the active attitude of a specialist. The author also singles out the motive of affiliation (the desire to establish and maintain contacts and communication with other people). S. Zanyuk attributes the motive of avoiding trouble and punishment to negative motivation [6: 21-25].

In a person, organismic needs do not determine the form of his/her life activity but are transformed depending on higher human forms of existence. Thus, A. Maslow (1954) understands the need as

психологічному словнику *потреба* визначається як стан організму, в якому виражається його залежність від умов існування [15]. На нашу думку, потреба (яка психологічно виявляється як мотив) може реалізовуватися у низці психологічних змінних: інтересах, прагненнях, переконаннях та установках. Таким чином, якщо потреба опредметнюється, конкретизується, вона стає мотивом діяльності і спонукає людину активно рухатися до мети – усвідомленого, запланованого результату діяльності, який сприймається як модель майбутнього продукту діяльності. Тож якщо вчитель прагне по-справжньому стати взірцем для дитини, він керується, цілком усвідомлено, соціально значимими мотивами. Щоб поставити перед собою мету, необхідний відповідний мотив: самоствердження, самореалізації, матеріального стимулу, інтересу до змісту діяльності, пізнання, прийняття в соціумі тощо. Мотивація виступає як сукупність спонукальних чинників, які визначають активність вчителя.

С. Занюк (2002) виділяє такі види мотивів: мотив самоствердження (прагнення утвердити себе у соціумі), мотив ідентифікації з іншою людиною (прагнення бути схожим на іншу людину), мотив влади (прагнення впливати на людей, зайняти керівну посаду), процесуально-змістові мотиви (пізнавальний, ігровий, естетичний), мотив досягнення (прагнення досягти високих результатів і майстерності в діяльності). Окремо автор виділяє просоціальні – як суспільно значущі мотиви: усвідомлення суспільного значення діяльності, прагнення належності до групи і бажання принести їй користь, почуття обов'язку перед групою [6: 26-27]. Такі мотиви, на думку науковця, становлять у цілому мотивацію професійної діяльності і призводять до активності діяльності фахівця. Також автор виділяє мотив афіліації (прагнення до встановлення та підтримання контактів і спілкування з іншими людьми). До негативної мотивації С. Занюк відносить мотив

being included into innate features of the psyche, he believes that the motive for self-development of the personality is an innate motive that encourages the personality to work hard and develop. According to A. Maslow, this is the desire for the full realization of abilities, self-confidence, the ability to feel competent; although in personality's development there are "fluctuations" between the desire to move forward and the desire for self-preservation. On the one hand, a personality strives for something new, and on the other hand, the fear of danger and something unknown restrains its forward movement [20].

E. Fromm (2020) considers the need to be a social product that is formed in the process of a person's assimilation of social reality. He divides social needs into the needs of relationships, self-esteem, affection, self-awareness, and worship of culture and ideology. At the same time, a person understands them as the need to benefit society; obtaining certain material goods; satisfaction of the need for self-actualization [18].

However, motivation is not only motives, but also situational factors (the influence of different people, the specifics of the activities and situations, etc.). Situational factors are quite dynamic and changeable, which creates significant opportunities to influence human motivation. The intensity of actual motivation depends on the strength of the motive and the intensity of the situational determinants of motivation, for example, the desire to benefit society, to raise true patriots, to support the defenders of Ukraine, etc.

The process of transformation of external factors of motivation into internal ones can be considered the most difficult in the study of the formation of a person's motivation regarding his/her behaviour, since the source of motives is traditionally considered to be the influence of the external environment on the inner world of a person, determined by internal conditions (personality qualities, psychological states, consciousness, experience), which encourage certain activities, including activities in stressful

уникнення неприємностей і покарання [6: 21-25].

У людини організмені потреби не визначають форми її життєдіяльності, а трансформуються залежно від вищих людських форм існування. Так, А. Маслоу (1954) відносить потребу до вроджених особливостей психіки, він вважає, що мотив саморозвитку особистості – вроджений мотив, який спонукає особистість багато працювати і розвиватися. На думку А. Маслоу, це прагнення до цілковитої реалізації здібностей, упевненість у собі, здатність відчувати компетентність, хоча й у розвитку особистості відбуваються "коливання" між прагненням до руху вперед та прагненням до самозбереження. З одного боку, вона прагне до чогось нового, а з іншого – страх перед небезпекою і чимось невідомим стримують її рух уперед [20].

Е. Фромм (2020) вважає потребу соціальним продуктом, який формується у процесі освоєння людиною соціальної дійсності. Він поділяє соціальні потреби на потреби у зв'язках, у самоповазі, у прихильності, у самосвідомості, у поклонінні культурі та ідеології. При цьому людина усвідомлює їх як необхідність приносити користь суспільству; отримання певних матеріальних благ; задоволення потреби у самоактуалізації [18].

Однак мотивація – це не лише мотиви, а й ситуативні чинники (вплив різних людей, специфіка діяльності й ситуацій тощо). Ситуативні чинники є досить динамічними, мінливими, що створює значні можливості впливу на мотивацію людини. Інтенсивність актуальної мотивації залежить від сили мотиву й інтенсивності ситуативних детермінант мотивації, наприклад, бажання приносити користь суспільству, виховати справжніх патріотів, підтримати своєю працею захисників України тощо.

Найбільш складним у дослідженні формування мотивації людини щодо її поведінки можна вважати процес трансформації зовнішніх чинників мотивації у внутрішні, оскільки джерелом виникнення мотивів традиційно вважається вплив

situations, the latter is currently connected with the professional training during war.

Under such conditions, the very process of transition from external to internal regulation of person's behaviour and vital activities turns out to be problematic, since in the specified context it is necessary to understand how the external determination of behaviour crystallizes the internal determination, which gradually becomes the leading one for the personality as a free and unique entity. Here, the question arises as to how a child, initially completely dependent on the external environment (principle of social adaptation), crystallizes the principle of internal motivational determination being so called "intrinsic motivation" [4; 8; 11].

It should be noted that the concept of "intrinsic motivation" for some time was not differentiated on the situational and value levels, when it was believed that internal motivation leads to increased efficiency, duration of activity, satisfaction, interest, psychological comfort, etc. If we take into account the need and the value aspects of the structure of determination of human activity, then two levels of intrinsic motivation development can be distinguished – situational and valuable ones [9].

At the situational level, intrinsic motivation is determined by the structural characteristics of a certain life and labour situation and depends on the ability of the specified situation to satisfy a person's needs for self-determination, competence, and meaningful interpersonal relationships. The latter, according to E. Deci and R. Ryan, lead to the development of intrinsic motivation [21]. Under such conditions, at the situational level, the indicators (manifestations) of intrinsic motivation can be considered a person's sense of self-determination of his/her behaviour, competence, interest in activity, and its effectiveness. The indicated indicators, or manifestations, can be used as operational definitions of intrinsic motivation, since they allow measuring the characteristics of intrinsic motivation. However, they do not demonstrate the extent to which intrinsic motivation has

зовнішнього середовища на внутрішній світ людини, детермінований внутрішніми умовами (якості особистості, психологічні стани, свідомість, досвід), які спонукають до певної діяльності, в тому числі до діяльності у стресових ситуаціях, якими є наразі навчання під час війни.

За таких умов сам процес переходу від зовнішньої до внутрішньої регуляції поведінки й життєдіяльності людини виявляється проблемним, оскільки у зазначеному контексті слід зрозуміти, яким чином зовнішня детермінація поведінки кристалізує внутрішню детермінацію, що поступово постає провідною для особистості як вільної і унікальної сутності. Тут проблемним постає питання, яким чином дитина, спочатку цілком залежна від зовнішнього середовища (принцип соціальної адаптації), кристалізує принцип внутрішньої мотиваційної детермінації, яка постає так званою "внутрішньою мотивацією" [4; 8; 11].

Слід зазначити, що концепт "внутрішня мотивація" протягом певного часу не диференціювався на ситуативний та ціннісний рівні, коли вважалося, що внутрішня мотивація приводить до підвищення ефективності, тривалості діяльності, задоволення він неї, інтересу, психологічного комфорту та ін. Якщо ж зважити на потребовий та ціннісний аспекти структури детермінації діяльності людини, то можна виокремити два рівні розвитку внутрішньої мотивації – ситуативний та ціннісний [9].

На ситуативному рівні внутрішня мотивація визначається структурними характеристиками певної життєвої, виробничої ситуації і залежить від здатності зазначеної ситуації задовольнити потреби людини у самодетермінації, компетентності та значущих міжособистісних стосунках. Останні, відповідно до Е. Дісі та Р. Раяну, є провідними для розвитку внутрішньої мотивації [21]. За таких умов, на ситуативному рівні показниками (проявами) внутрішньої мотивації можуть вважатися відчуття людиною само детермінованості своєї поведінки, компетентності, інтересу до діяльності, її

acquired value meaning and has become a personality asset.

As evidenced by the investigation of the specified problem, the study of the latter can be implemented thanks to the use of indicators of intrinsic motivation of the value level, at which this motivation is realized as a personality formation and appears as a sign of value determination of behaviour and life activities in general. Here, the concept of supra-situational activity becomes important, according to which active non-adaptability (supra-situationality) is an essential indicator of the development of intrinsic motivation at the value level.

This conclusion stems from the presence of two types of human activity – adaptive and non-adaptive [9]. When adaptive behaviour is related to a person's adaptation to the situation and is close to the required level of activity determination, then non-adaptive activity emphasizes the subject's influence on the existing situation in order to change it. Under such conditions, a supra-situational motive can be characterized by motives that are redundant in the context of meeting needs, these motives can be localized at the opposite pole, when the adoption of a supra-situational (internal) goal does not stem from the immediate requirements of a certain situation [9; 21]. However, it is precisely these characteristics (going beyond need-situational determination) that outline the process of intrinsic motivation unfolding at the value level.

It is important to note that the phenomenon of creative activity, which in a certain sense is not stimulated either by external factors or by the influence of internal evaluations (behavioural factors), is closely related to the intrinsic motivation and supra-situational activity of a person but is characterized by going beyond the limits of the given goal and by a high level of creativity.

So, intrinsic motivation in a situational and value contexts is determined by a person's sense of self-determination, competence, and meaningful relationships with people. At the same time, however, if at the situational level a person is the object of influence of the situation, and the

ефективності. Зазначені показники, чи прояви, можна використовувати як операціональні визначення внутрішньої мотивації, оскільки вони дозволяють вимірювати характеристики внутрішньої мотивації. Однак, вони не демонструють, якою мірою внутрішня мотивація набула ціннісного сенсу та стала особистісним надбанням.

Як засвідчує дослідження зазначеної проблеми, вивчення останньої можна реалізувати завдяки використанню показників внутрішньої мотивації ціннісного рівня, на якому ця мотивація реалізується як особистісне новоутворення і постає ознакою ціннісної детермінації поведінки та життєдіяльності загалом. Тут важливою постає концепція надситуативної активності, відповідно до якої активна неадаптивність (надситуативність) є суттєвим показником розвитку внутрішньої мотивації на ціннісному рівні.

Цей висновок випливає з наявності двох видів активності людини – адаптивної та неадаптивної [9]. Коли адаптивна поведінка пов'язана із пристосуванням людини до ситуації і є близькою до потребового рівня детермінації діяльності, то неадаптивна активність робить акцент на впливові суб'єкта на наявну ситуацію з метою її зміни. За таких умов, надситуативний мотив можна характеризувати через спонуки, що є надлишковими у контексті задоволення потреб, ці спонуки можуть локалізуватися на протилежному до них полюсі, коли прийняття надситуативної (внутрішньої) мети не випливає з безпосередніх вимог певної ситуації [9; 21]. Однак саме ці характеристики (вихід за межі потребово-ситуативної детермінації) окреслюють процес розгортання внутрішньої мотивації на ціннісному рівні.

Важливо зазначити, що щільно пов'язаним з внутрішньою мотивацією та надситуативною активністю людини постає феномен творчої активності, яка у певному розумінні не стимулюється ні зовнішніми чинниками, ані впливом внутрішніх оцінок (поведінкових чинників), а характеризується виходом за межі заданої мети та високим рівнем креативності.

satisfaction or frustration of basic needs is determined by the structure of activity, then at the value level the intrinsic motivation becomes a dispositional formation, and therefore self-determination, competence and meaningful relationships are transformed into a value sphere and now determine the strategy of human behaviour and activity [21].

Thus, the formation and development of a person's intrinsic motivation for a certain type of activity results from the development of the creative component of the participants in the educational process, and the formation of a creative personality from the above mentioned standpoint is the main source (mechanism) of the process of forming the intrinsic motivation of the behaviour of the subjects in the educational process.

Under such conditions, creativity is an exit into the sphere of multi-valued and multi-dimensional understanding and mastering the social reality, when creativity involves the actualization of supra-situationality being person's ability to overcome unambiguous constructions of "external practicability" – a synergistic ability to see the whole before the parts, to transcend beyond the "immediate reality", which allows one to operate with the categories of potentially-possible, virtual, "invisible".

In general, the regulator of an personality's behaviour in the process of its activity is connected with the subjective reflection of a given objective reality by a person. For our research, the most important thing is to study the nature, forms and dynamics of this reflection, as well as the factors that determine specific types of reflection in a specific activity. Two groups of such factors can be distinguished – objective and subjective. The first group includes social, production-technical, economic, organizational, and sanitary-hygienic characteristics of a teacher's work; the second group includes personality, professional-psychological, psycho-physiological, and individual-typological qualities of a doer in the educational process.

Таким чином, внутрішня мотивація у ситуативному та ціннісному контексті визначається відчуттям людиною самодетермінованості, компетентності та значущих стосунків з людьми. При цьому, однак, якщо на ситуативному рівні людина є об'єктом впливу ситуації, і задоволення чи фрустрація базових потреб визначається структурою діяльності, то на ціннісному рівні внутрішня мотивація стає диспозиційним утворенням, а тому самодетермінованість, компетентність та значущі стосунки трансформуються у ціннісну сферу і самі тепер детермінують стратегію поведінки та діяльності людини [21].

Таким чином, формування й розвиток внутрішньої мотивації людини до певного виду діяльності впливає з розвитку творчої складової учасників освітнього процесу, а формування творчої особистості з позиції вищевикладеного є головним джерелом (механізмом) процесу формування внутрішньої мотивації поведінки суб'єктів освітнього процесу.

За таких умов, творчість є виходом у сферу багатозначно-багатомірного розуміння та освоєння соціальної реальності, коли творчість передбачає актуалізацію надситуативності як здатності людини долати однозначних конструкцій "зовнішньої доцільності", як синергетична здатність бачити ціле раніше за частини, трансцендувати за межі "безпосередньої даності", що дозволяє оперувати категоріями потенційно-можливого, віртуального, "невидимого".

Загалом, регулятор поведінки особистості у процесі її діяльності пов'язаний із є суб'єктивним відображення людиною заданої об'єктивної реальності. Для нашого дослідження найбільш важливим є вивчення характеру, форм і динаміки цього відображення, а також факторів, що зумовляють конкретні типи відображення в конкретній діяльності. Можна виділити дві групи таких факторів – об'єктивні і суб'єктивні (суб'єктні). До першої групи відносяться соціальні, виробничо-технічні, економічні, організаційні та санітарно-гігієнічні характеристики праці вчителя;

Thus, the behaviour of the participants in the educational process can have external or intrinsic motivation. Intrinsically motivated behaviour is formed on the basis of the personality's desires and goals. External motivation is carried out with the help of rewarding actions according to the principle of conditioned reflexes. Some actions are pleasurable in themselves, and the motivation in this case is the action. According to H. Heckhausen, E. Dicit and R. Ryan, the intrinsic motivation of the individual differs from the external one according to the following characteristics: striving without weakening the intensity (needs for self-development and personality growth); freedom of purpose (the final goal is the result of behaviour, not its expected consequences, or when the experience of effective behaviour determines the feeling of business success and the desire for this feeling); willingness to "dissolve" in activity (joyful dedication to one's work, "flow effect" – complete immersion of a person in activity, when attention is completely concentrated on it) [19; 21].

In order to find out how the given objective reality is reflected in the consciousness of the subject of work and what is its influence on work behaviour and on the results of a person's work, the psychological manifestations of work developed by I. Baklytskyi (2008) are used:

1) The awareness of the social value of the work result. The level of awareness depends on the level of knowledge of the subject of work about the requirements for work results; on the attitude to the matter; on the emotional manifestations of the subject of work during the activity.

2) The awareness of the obligation to perform the assigned work in accordance with the specified norms.

3) The conscious use of tools and means of achieving professional goals. The presence of this feature depends on the level of theoretical training; on the level of formation of professional skills and abilities; on the adequacy of emotional manifestations; on the level of professional readiness of the subject of work.

4) The awareness of interpersonal relations (understanding by the subject of

до другої – особистісні, професійно-психологічні, психофізіологічні й індивідуально-типологічні якості діяча освітянського процесу.

Таким чином, поведінка учасників освітнього процесу може мати зовнішню або внутрішню мотивацію. Поведінка, мотивована зсередини, формується на основі власних бажань і цілей особистості. Зовнішня мотивація здійснюється за допомогою винагороди дій за принципом умовних рефлексів. Деякі дії є приємними самі по собі, і мотивацією в цьому разі є дія. За Х. Хекхаузенем, Е. Дісі та Р. Раяном, внутрішня мотивація особистості відрізняється від зовнішньої за такими ознаками: прагнення без послаблення інтенсивності (потреби в саморозвитку і особистісному зростанні); свобода мети (кінцевою метою є результат поведінки, а не його очікувані наслідки, або коли досвід результативної поведінки зумовлює відчуття ділової успішності й прагнення до цього відчуття); готовність "розчинитися" в діяльності (радісна відданість своїй справі, "flow-ефект" – повне занурення людини в діяльність, коли увага цілковито сконцентрована на ній) [19; 21].

Для з'ясування того, як у свідомості суб'єкта праці відображається задана об'єктивна реальність і який її вплив на трудову поведінку та на результати праці людини, використовуються психологічні ознаки праці, які розробив І. Баклицький (2008):

1) усвідомлення соціальної цінності результату праці. Рівень усвідомлення залежить від рівня знань суб'єкта праці про вимоги до результатів праці; від ставлення до справи; від емоційних проявів суб'єкта праці під час діяльності;

2) усвідомлення обов'язковості виконання дорученої справи в заданих нормах;

3) свідоме застосування знарядь і засобів досягнення професійних цілей. Наявність цієї ознаки залежить від рівня теоретичної підготовки; рівня сформованості професійних умінь і навичок; адекватності емоційних проявів рівневі професійної готовності суб'єкта праці;

4) усвідомлення міжособистісних відносин (розуміння суб'єктом праці

work of the contribution of other people to the creation of those material and spiritual values that are used in professional activity) [2: 43-44].

Therefore, the interrelationship of motivational, cognitive, operational, and affective components of the activity of the subject of work is determined by his/her social attitudes, professional orientation, psychological readiness and individual typological features of the personality.

Thus, in the system of motivation of a teacher who currently performs professional activities in extreme conditions, the following properties are manifested: anatomical, psychophysiological, psychological, personality, individual-typological.

Anatomical properties of a person are the functional capabilities of the organism of the subject of work, which are investigated by the physiology of work and medicine. Psychophysiological features are manifested through regularities in the formation and functioning of mental processes (sensation, perception, attention, memory, thinking, imagination, emotions, feelings). Psychological properties are revealed as a result of the professional orientation of the subject of work through the determining factors – interests, motives, value orientations, personality attitudes, willpower, etc. Personality properties are manifested through knowledge of the laws of social development and understanding the mechanism of actions and forms of manifestation of these laws in the activities of individuals and social groups. The individual-typological uniqueness of the personality is manifested in the behaviour of a person, and it acquires special importance in complex professional conditions, when the teacher is responsible for the lives of the children entrusted to him/her, for example, during an air raid, shelling, etc. In the study of such features and the correction of undesirable behavioural reactions, a great role is played by the teacher's psychological preparation for the performance of professional duties.

Since the teacher's professional activity is based on constant and direct communication with children, the motive

внеску інших людей у створення тих матеріальних і духовних цінностей, які він використовує у своїй професійній діяльності) [2: 43-44].

Отже, взаємозв'язок мотиваційних, когнітивних, операційних і афективних компонентів діяльності суб'єкта праці зумовлений його соціальними установками, професійною спрямованістю, психологічною готовністю та індивідуально-типологічними особливостями особистості.

Таким чином, у системі мотивації вчителя, що наразі виконує професійну діяльність в екстремальних умовах, проявляються такі властивості: анатомічні, психофізіологічні, психологічні, особистісні, індивідуально-типологічні.

Анатомічні властивості людини – це функціональні можливості організму суб'єкта праці, які досліджує фізіологія праці і медицина. Психофізіологічні особливості проявляються через закономірності формування і функціонування психічних процесів (відчуття, сприймання, уваги, пам'яті, мислення, уявлення, емоції, почуття). Психологічні властивості розкриваються внаслідок професійної спрямованості суб'єкта праці через фактори, що їх визначають, – інтереси, мотиви, ціннісні орієнтації, особистісні установки, воля тощо. Особистісні властивості проявляються через знання законів розвитку суспільства й розуміння механізму дій та форм прояву цих законів у діяльності особистості і соціальних груп. Індивідуально-типологічна своєрідність особистості проявляється в поведінці людини, особливого ж значення вона набуває в складних професійних умовах, коли вчитель несе відповідальність за життя доручених йому дітей, наприклад, під час повітряної тривоги, обстрілів тощо. У дослідженні таких особливостей та корекції небажаних поведінкових реакцій велику роль відіграє психологічна підготовка вчителя до виконання професійних обов'язків.

Оскільки професійна діяльність вчителя базується на постійному та безпосередньому спілкуванні з дітьми, значну роль відіграє мотив афіліації – бажання встановлення та підтримання

of affiliation plays a significant role – the desire to establish and maintain relationships with other people, the desire for contact, care, concern for others. The essence of affiliation lies in the intrinsic value of communication. Affiliative communication gives a sense of satisfaction, excites, and evokes positive emotions.

As a rule, a person is usually motivated by not one, but several motives. Each of them has a different driving force. Some motives are actualized quite often and have a significant impact on human activity, others act only under certain circumstances (they are mostly potential motives). The goal is determined, as a rule, by several motives.

In order to find out the motives of future professional activity among students of pedagogical specialties, we have conducted a study of student motivation for obtaining higher education at Zhytomyr Ivan Franko State University in 2021-2022.

In our study, we relied on the work of scientists who studied the motivation of future specialists in various specialties. Thus, O. Bulgakova (2019) singles out the following motives for obtaining a profession among future teachers: cognitive-intellectual, practical-transformative, communicative. G. Pirog, studying the motives for obtaining higher education among students of pedagogical specialties, enumerates the following motivational directions for the development of a student's personality as a future specialist: professional orientation and necessary abilities are to be formed; mental processes and personal experience are to be improved; the sense of duty and responsibility is to be increased; the student's position in life is to be strengthened; social, spiritual and moral maturity are to be increased; the process of self-education in the formation of qualities necessary for a future specialist is to be improved; the professional independence and readiness for future practical work are to be strengthened [14].

O. Kernytskyi (2003), researching the motives for obtaining higher education by the cadets of military educational institutions, suggests combining all

стосунків з іншими людьми, прагнення до контакту, піклування, турботи про інших. Сутність афіліації полягає в самоцінності спілкування. Афіліативне спілкування дає відчуття задоволення, захоплює, викликає позитивні емоції.

Як правило, людину до діяльності спонукає зазвичай не один, а кілька мотивів. Кожен із них має різну спонукальну силу. Одні мотиви досить часто актуалізуються і чинять істотний вплив на діяльність людини, інші діють лише за певних обставин (здебільшого є потенційними мотивами). Мета детермінується, як правило, кількома мотивами.

Для з'ясування мотивів майбутньої професійної діяльності у студентів педагогічних спеціальностей, ми провели дослідження мотивації студентства щодо отримання вищої освіти у Житомирському державному університеті імені Івана Франка у 2021-2022 рр.

У нашому дослідженні спирались на праці науковців, що вивчали мотивацію майбутніх фахівців різних спеціальностей. Так, О. Булгакова (2019) у майбутніх педагогів виділяє такі мотиви щодо отримання професії: пізнавально-інтелектуальні, практично-перетворювані, комунікативні. Г. Пирог, також вивчаючи мотиви щодо отримання вищої освіти у студентів педагогічних спеціальностей, перераховують такі мотиваційні напрями розвитку особистості студента як майбутнього фахівця: формується професійна спрямованість та необхідні для цього здібності; вдосконалюються психічні процеси та досвід особистості; посилюється почуття обов'язку, відповідальність, зміцнюється життєва позиція студента; зростає соціальна, духовна і моральна зрілість; вдосконалюється процес самовиховання у формуванні якостей, необхідних для майбутнього спеціаліста; міцніє професійна самостійність і готовність до майбутньої практичної роботи [14].

О. Керницький (2003), досліджуючи мотиви отримання вищої освіти курсантами військових навчальних закладів, пропонує об'єднати усі мотиви у чотири групи: професійні, пізнавальні, соціальної ідентифікації, утилітарні.

motives into four groups: professional, cognitive, social identification, and utilitarian. The scientist cites the desire to become a highly qualified specialist as an example of professional motives; cognitive-intellectual – the desire to get pleasure from the studying process itself; social identification – the desire of students to study well for the sake of social approval from others; utilitarian – the desire to have a material reward and avoid condemnation from relatives [8].

M. Artyushina (2007) distinguishes the following groups of motives, depending on the content of the activity of both the student and the teacher: professional (related to a certain professional activity); cognitive (related to acquiring knowledge); broad social (desire to occupy a certain position, role in society, prestige); narrowly social (aspiration to have a status in a specific social group); procedural and content (interest in the very process and content of the activity); material (the ability to provide oneself materially); achievement motives (aspiration to achieve certain results in activities); utilitarian (the desire to get immediate benefits from activities or to avoid danger and punishment) [1].

We came to the conclusion that a student's educational activity can be narrowly focused (the desire to have high grades, good summaries, study primary sources), as well as broadly focused. It is characterized by an understanding of the social significance of studying, the development of cognitive interests, personality communication with teachers, independence in studying educational material, originality of answers at seminars. Such educational activity of the student is professionally directed and is marked by the strengthening of the role of professional motives of self-education and self-upbringing.

In our opinion, the groups of motives presented by M. Artyushina can be combined into four: professional-resultative (professional + achievements), social (broad-social and narrow-social), creative-cognitive (creative-cognitive + procedural-content) and basic (material + utilitarian). This classification has been used as the basis of the psychodiagnostic

Прикладом професійних мотивів науковець називає прагнення стати висококваліфікованим фахівцем; пізнавально-інтелектуальних – бажання отримувати задоволення від самого процесу навчання; соціальної ідентифікації – прагнення студентів до гарного навчання заради соціального схвалення з боку оточуючих; утилітарних – бажання мати матеріальну винагороду та уникнення засудження з боку близьких [8].

М. Артюшина (2007) виділяє, залежно від змісту діяльності як студента, так і викладача, такі групи мотивів: професійні (пов'язані з певною професійною діяльністю); пізнавальні (пов'язані з отриманням знань); широкосоціальні (бажання зайняти певну позицію, роль у суспільстві, престижність); вузькосоціальні (прагнення мати статус у конкретній соціальній групі); процесуально-змістові (зацікавленість у самому процесі та змісті діяльності); матеріальні (можливість забезпечити себе матеріально); мотиви досягнення (прагнення досягти певних результатів у діяльності); утилітарні (прагнення отримати безпосередні переваги від діяльності чи уникнути небезпеки та покарань) [1].

Ми дійшли висновку, що навчальна діяльність студента може бути вузькоспрямованою (бажання мати високі оцінки, гарні конспекти, вивчати першоджерела), а також широкоспрямованою. Вона характеризується розумінням соціальної значущості навчання, розвитком пізнавальних інтересів, особистісним спілкуванням з викладачами, самостійністю при вивченні навчального матеріалу, оригінальністю відповідей на семінарах. Така навчальна діяльність студента професійно спрямована та відзначається посиленням ролі професійних мотивів самоосвіти та самовиховання.

На нашу думку, групи мотивів, представлені М. Артюшиною, можна об'єднати у чотири: професійно-результативні (професійні + досягнення), соціальні (широкосоціальні та вузькосоціальні), творчо-пізнавальні (творчо-пізнавальні + процесуально-змістові) та базові (матеріальні +

toolkit for the study of determining the motivation of the personality's activities of the students of Zhytomyr Ivan Franko State University. A total of 71 people from the historical, socio-psychological faculties, the educational and scientific institute of foreign philology have been involved in the research. The age limits of the researched were 19-22 years of age – 33 young men, 38 girls.

Here are the result of the distribution by types of motivation for professional activity among the students of different faculties (see Tab. 2 and Fig. 1).

утилітарні). Цю класифікацію було покладено в основу психодіагностичного інструментарію дослідження визначення мотивації діяльності особистості студентів ЖДУ імені Івана Франка. Усього у дослідженні було залучено 71 особу з історичного та соціально-психологічного факультетів, навчально-наукового інституту іноземної філології, вікові межі досліджуваних – 19-22 рр., юнаків – 33 особи, дівчат – 38 осіб.

Представляємо результат розподілу за видами мотивації до професійної діяльності у студентів різних факультетів (див. табл. 2. та рис. 1).

Table 2

Distribution of students of different faculties by types of motivation (in %)

Names of faculties	Types of motivation			
	Basic	Social	Creative and cognitive	Professional and resultative
Institute of Foreign Philology	30,0%	27,5%	30,0%	12,5%
Historical Faculty	41,2%	23,5%	23,5%	11,8%
Social and Psychological Faculty	35,7%	35,7%	31,4%	7,1%
% of the total number of people (71)	33,8%	28,2%	26,8%	11,2%

Therefore, the largest percentage of the students is characterized by basic motivation, which includes the financial support for education (scholarship) and future salary, as well as other material benefits inherent in the future profession (summer vacation, social package, convenient work schedule, etc.). However, we observe some differences between the representatives of different specialties. Thus, the indicator of basic motivation among the students of the Faculty of History is the highest. This is explained by the fact that here there are more male students, who, of course, are responsible for the well-being of the future family. In the second place, in general, social motivation prevails in all the researched. This is explained by the fact that pedagogical and social-psychological activities are related to the sphere of communication and communicative skills of the future specialists. However, among the students of the Institute of Foreign

Отже, найбільший відсоток має базова мотивація, до якої відносяться матеріальне забезпечення навчання (стипендія) та майбутня заробітна плата, а також інші матеріальні блага, притаманні майбутній професії (літня відпустка, соціальний пакет, зручний графік роботи тощо). Проте спостерігаємо деякі відмінності між представниками різних спеціальностей. Так, найбільшим є показник базової мотивації у студентів історичного факультету. Це пояснюється тим, що тут більшою мірою представлені студенти чоловічої статі, які, звісно, відповідають за добробут майбутньої сім'ї. На другому місці, в цілому, у всіх досліджуваних переважає соціальна мотивація. Це пояснюється тим, що педагогічна та соціально-психологічна діяльність пов'язані зі сферою спілкування та комунікативними вміннями майбутніх спеціалістів. Проте у студентів інституту іноземної філології на другому місці

Philology, cognitive motivation is in second place, which indicates a more creative approach of the students of this specialty to studying. The professional and productive motivation among students of all faculties is in the last place. In our opinion, this indicates that young people at this age do not yet fully imagine the future professional result of their activities.

знаходиться пізнавальна мотивація, що свідчить про більш творчий підхід студентів цієї спеціальності до навчання. Професійно-результативна мотивація у студентів всіх факультетів знаходиться на останньому місці. На нашу думку, це свідчить про те, що юнаки у такому віці ще не зовсім уявляють собі майбутній професійний результат своєї діяльності.

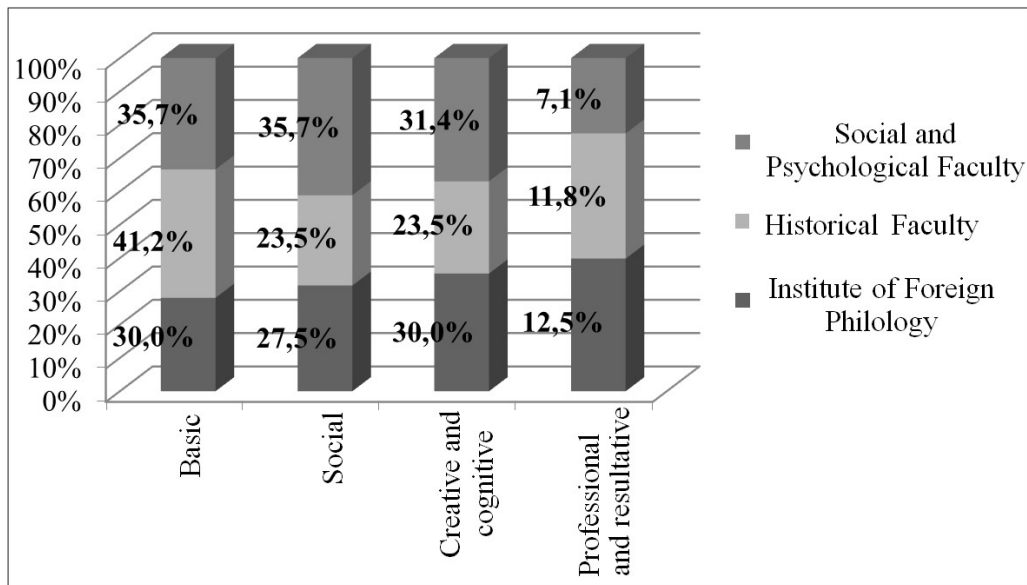

Fig. 1. Distribution of the students of different faculties by types of motivation

So, after analysing scientific and theoretical research, methodological background, conducting a pilot study, we can identify four types of motivation in the system of readiness for pedagogical activity: 1) professional-resultative, 2) creative and cognitive, 3) social, 4) material (basic).

Conclusions and research perspectives. Thus, the motivation in a teacher's activity has its own complex structure and hierarchy. A teacher's professional activity is motivated, as a rule, by several motives that form a motivational complex (system or hierarchy of motives). According to the results of our research, it has been determined that the motives that hold the leading place are being constantly actualized, act and exert a significant motivational influence on human activity – these are the real motives. Some other motives, located at the bottom of the motivational hierarchy, reveal a minor impact on human activity and are often generally not detected – these are potential motives, because under some

Отже, проаналізувавши науково-теоретичні дослідження, методологічне підґрунтя, провівши пілотне дослідження, ми виділили чотири види мотивації у системі готовності до педагогічної діяльності: 1) професійно-результативну, 2) творчо-пізнавальну, 3) соціальну, 4) матеріальну (базову).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, мотивація у діяльності вчителя має свою складну структуру та ієрархію. До професійної діяльності педагога спонукають, як правило, кілька мотивів, які утворюють мотиваційний комплекс (систему, або ієрархію мотивів). За результатами нашого дослідження визначено, що мотиви, яким належить провідне місце, постійно актуалізуються, діють і чинять істотний мотиваційний вплив на діяльність людини – реальні мотиви. Деякі інші мотиви, розташовані знизу мотиваційної ієрархії, чинять незначний вплив на активність людини й часто загалом не виявляються – це потенційні мотиви, оскільки за якихось

circumstances they can be actualized, but in a specific period they do not act (that is, they are not actualized, they do not have a motivating influence).

We consider the study of the intrinsic motivation of future teachers as a leading factor in their creativity to be a perspective for further research.

обставин вони можуть актуалізуватися, але в конкретний період не діють (не актуалізуються, не чинять спонукального впливу).

Перспективами подальшого дослідження вважаємо вивчення внутрішньої мотивації майбутніх педагогів як провідного чинника їх креативності.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Artiushyna, M.V. (2007). *Psykholoho-pedahohichni aspekty realizatsii suchasnykh metodiv u vyshchii shkoli: navch. posib. [Psychological and pedagogical aspects of the implementation of modern methods in higher education: teaching. manual] / za red. M.V. Artiushynoi, O.M. Kotykovoi, & H.M. Romanovoi. Kyiv: KNTU [in Ukrainian].*
2. Baklytskyi, I.O. (2008). *Psykholohiia pratsi: pidruchnyk [Labor psychology: a textbook]. 2-he vyd., pererob. i dop. Kyiv: Znannia. 655 [in Ukrainian].*
3. Bulhakova, O.Yu. (2019). *Psykholohichna hotovnist studentiv do sotsialnoi vzaiemodii [Psychological readiness of students for social interaction]. Extended abstract of Doctor's thesis. Odesa [in Ukrainian].*
4. Vozniuk, O.V., & Kubitskyi, S.O. (2007). *Formuvannia tsinnisnykh oriantatsii osobystosti v konteksti synerhetychnoho pidkhodu [Formation of value orientations of the individual in the context of a synergistic approach]. Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Pedahohika – Bulletin of the Carpathian university. Pedagogy, 16 (2), 76-87 [in Ukrainian].*
5. Hornostai, P.P. (2014). *Psykholohiia hrupovoi identychnosti: zakonmirnosti stanovlennia [Psychology of group identity: patterns of formation]. Nats. akademiia ped. nauk Ukrainy, Inst-t sotsialnoi ta politychnoi psykholohii. Kyiv: Milenium [in Ukrainian].*
6. Zaniuk, S.S. (2002). *Psykholohiia motyvatsii: navch. posibnyk [Psychology of motivation: teaching. manual]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].*
7. Kalamazh, R.V. (2019). *Protsesualno-zmistovi aspekty Ya-kontseptsii osobystosti [Process and content aspects of the I-concept of the personality]. Zbirnyk naukovykh prats "Problemy suchasnoi psykholohii" – Collection of scientific works "Problems of modern psychology", 16. Retrieved from: <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2012> [in Ukrainian].*
8. Kernytskyi, O.M. (2003). *Teoretychnyi analiz problemy formuvannia psykholohichnoi hotovnosti kursantiv-lotchykiv do viiskovo-profesiinoi diialnosti [Theoretical analysis of the problem of forming the psychological readiness in pilot cadets for military and professional activities]. Viiskova osvita – Military education: zb. nauk. pr., 14, 50-59. [in Ukrainian].*
9. Klymchuk, V.O. (2015). *Motyvatsiyni dyskurs osobystosti: na shliakhu do sotsialnoi psykholohii motyvatsii [Motivational discourse of the personality: on the way to the social psychology of motivation]. Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka [in Ukrainian].*
10. Kokun, O.M. (2011). *Zbirnyk metodyk dlia diahnostyky psykholohichnoi hotovnosti viiskovosluzhbovtiv viiskovoi sluzhby za kontraktom do diialnosti u skladi myrotvorchykh pidrozdiliv: metod. posib [A collection of methods for diagnosing the psychological readiness of military servicemen under contract to work as part of peacekeeping units: method. manual]. Kyiv: NDTs HP ZSU [in Ukrainian].*
11. Kubitskyi, S.O., & Vozniuk, O.V. (2006). *Rozvytok motyvatsii kursantiv [Development of cadets' motivation]. Visnyk Natsionalnoi Akademii Oborony Ukrainy – Bulletin of the National defense academy of Ukraine: zb. nauk. prats, 2, 82-87 [in Ukrainian].*
12. Miroshnychenko, O.A. (2020). *Hotovnist zymivnykiv do vykonannia profesiinykh oboviazkiv v Ukrainiskii antarktychnii ekspedytsii [Readiness of winterers to perform professional duties in the Ukrainian Antarctic Expedition]. Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. Budapest, VIII (93), 61-65 [in Ukrainian].*

13. Miroshnychenko, O.A., & Pasichnyk, I.D. (2020). Hotovnist ukrainykykh zymivnykiv do zhyttiediialnosti na antarktychnii stantsii [Readiness of Ukrainian winterers for life at the Antarctic station]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M.P. Drahomanova. Serii 12. Psykholohichni nauky – Scientific journal of the M.P. Drahomanov NPU. Series 12. Psychological sciences*, 10 (55), 58-67 [in Ukrainian].
14. Pyroh, H.V. (2020). *Psykholohichni osoblyvosti ta problemy profesiinoho stanovlennia studentiv-psykholohiv. Osobystisne zrostannia v umovakh transformatsii suchasnoho suspilstva [Psychological features and problems of professional development of psychology students. Personal growth in the conditions of transformation of modern society]*. Zhytomyr: Vyd. O.O. Yevenok [in Ukrainian].
15. *Psykholohichni slovnyk [Psychological dictionary]* (2007). Kyiv: Naukovyi svit [in Ukrainian].
16. Rybalka, V.V. (2023). *Psykholohiia rozvytku osobystisnoi hotovnosti pedahohiv do profesiinoi diialnosti: metod. rekom [Psychology of the development of personal readiness of teachers for professional activity: method. recom.]*. Kyiv: Instytut pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NANP Ukrainy [in Ukrainian].
17. Rokich, M. (1973). Pryroda liudskykh tsinnosti [The nature of human values]. *Vilna presa – Free press*, 5, 20-28 [in Ukrainian].
18. Fromm, E. (2020). *Maty abo buty [To have or to be]*. Kharkiv: Vyd-vo Knyzhkovyi klub "KDS" [in Ukrainian].
19. Heckhausen, H. (1967). *The Anatomy of achievement motivation*. New York: Academic Press [in English].
20. Maslow, A.H. (1954). *Motivation and Personality*. New York: Harpaer and Row [in English].
21. Ryan, R.M., & Deci, E.L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68-78. Retrieved from: <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68> [in English].
22. Sannikov, O. (2016). Information system operator: the structure and components of personal choice. *Nauka i osvita. Psykholohiia – Science and education. Psychology*, 7/CXXXVIII, 133-143 [in English].
23. Serdiuk, N. (2018). Current state and problems of the development of the Ukrainian higher education. *Professional Education: Methodology, Theory and Technologies*, 7, 188-204. Retrieved from: <https://educationjournal.org/index.php/journal/article/view/112> [in English].

Received: August 22, 2023

Accepted: September 05, 2023